

MONITORING CHRÁSTALA POLNÍHO (*CREX CREX*) ZÁPADNÍ ČÁST ŠUMAVY 2020

V roce 2020 byl prováděn monitoring a prováděny odchyty v rozšířeném rozsahu z důvodu zapojení do mapování ptačích oblastí V ČR.

Metodika:

Monitoring ve vybraném území CHKO, NP i mimo hranice VZCHÚ je prováděn systematicky od roku 2008. Pro popis vegetace bylo použito opět schematické zařazení do několika skupin: kulturní louka (KL), podmáčená louka-mokřad (M), květnatá louka (L), ruderalní porost (R). Zaznamenávány byly také další zajímavější soumravné druhy ptáků zjištěné při monitoringu. Zapisovány byly údaje o stavu lokality z hlediska zemědělského užívání. Mapované území leží od Skelné Huti u Nýrska přes Hartmanice, Srní až po Kašperské Hory (viz příloha). Mimo území bylo opět mapováno již stabilně území kolem Strážova. V letošním roce bylo v rámci mapování PO monitorováno bezlesí na dalších 8 plochách (bodech) oblast Železná Ruda, Špičák, Jižní Stráně (příloha...)

Metoda sčítání volajících samců:

Sčítání volajících samců je prováděna především na základě provokace hlasem samce v několika variantách. Trasy byly projížďeny automobily, na každém bodě byla prováděna provokace minim 5 min. za použití nahrávky hlasu volajícího samce v dostatečné hlasitosti. Poloha samců byla s největší možnou přesností zakreslena do ortofotomapy v měřítku 1:25 000, nebo lokalizována GPS.

Při mapování byli do map zaznamenáni nejen volající samci chřástala polního ale i další významné druhy ptáků se soumravnou, či noční aktivitou, příp. hlasové projevy obojživelníků.

Termíny sčítání:

I. 29. 5. – 30. 5. 2020

II. 28. 6.– 29. 6. 2020

Monitoring byl proveden celkem na 53 bodech (plochách) na území CHKO, NP i mimo VZCHÚ.

Denní doba sčítání: začátek při soumraku cca od 22. hod. – 03 hod. Mapování může být negativně ovlivněno při silném dešti, nebo větru, kdy je aktivita a slyšitelnost minimální. Počasí bylo při obou kontrolách pro mapování příznivé.

Odchyty a kroužkování volajících samců:

Odchyty byly prováděny v nočních hodinách současně při mapování. Při pokusu o atakování nahrávky byli samci chytáni do podběráku. Při odchytech je vždy preferován bezpečný odchyt, ptáci jsou během kroužkování umístěni v látkových sáčcích, po označení kroužky a zjištění základních biometrických údajů (hmotnost, zobák, vrchol křídla, ocas, tarsus, odhad věku dle metodiky) byli ptáci v místě odchyty vypuštěni.

Výsledky:

- I. v termínu **29. – 30. 5. 2020** bylo zjištěno **11** volajících samců, odchyceno bylo 7 samců. Minimální výška porostu vhodného pro výskyt samců při toku a následně hnízdění (20 cm – výška vzpřímeného chřástala) byla naměřena na 36 z 53 lokalit, na 11 lokalitách byla vegetace nízká, 4 plochy byly vypaseny.
- II. v termínu **28. – 29. 6. 2020** bylo zjištěno **22** samců, z toho jich bylo odchyceno a kroužkováno 10. Opětovně se podařilo odchytit jednoho samce na tokaništi u Prášil, který byl kroužkovan 29. 5. 2020 u Kundratic na Hartmanicku. Vhodné porosty pro výskyt chřástalů byly na 40 plochách, z 53 sledovaných, 4 plochy byly vypaseny, 4 plochy již posekány, z 5 nejsou údaje. Celkem bylo za oba termíny slyšeno 33 volajících samců, chyceno bylo 17 samců. Všechny údaje o výskytu v roce 2020 byly vloženy do NDOP AOPK ČR. K dispozici byla zaslána vrstva GIS.

Diskuse:

Počátek hnízdní sezony 2020 lze přirovnat klimaticky a stavem vegetace k předcházející sezoně 2019. Plocha porostů, které chřástal polní preferuje jako tokaniště (zapojená vegetace vyšší než 20 cm) byla v I. termínu na 36 lokalitách, je to podobný počet jako v roce 2019 (mapováno 45 bodů). Situace je podobná již několik let a tradiční tokaniště ve vyšších polohách jsou využívána samci a tím i k hnízdění většinou až ve druhém hnízdním termínu v červenci. Je předpoklad, že druhé hnízdění nemůže nahradit vysokou mortalitu zejména mláďat, která je až 90 %. Celkem bylo za oba termíny na rozšířeném mapovacím území zjištěno 33 samců (viz příloha). Jedná se o jednu z nejnižších početností volajících samců (vzhledem k mapované ploše) za celou dobu mapování od roku 2008.

Hlavní důvody poklesu početnosti chřástala polního jsou obecně známé, pokračující intenzifikace a uniformita v pěstování širokořádkových plodin v zemědělské krajině vedou k poklesu její celkové diverzity, negativně se projevuje také v některých lokalitách urbanizace. Na území západní části NP a CHKO Šumava se nejvíce negativně projevuje postupující pastva v podmáčených lokalitách, která jsou často oblíbenými tokaništi chřástala. Tlak urbanizace na tradiční tokaniště chřástala je zřejmý nejvíce v k. ú. Srní a jeho okolí. Významným přírodním faktorem ovlivňující početnost je opakovaně dlouhé chladné předjaří, opožděný růst vegetace, ptáci jsou nuceni využívat po příletu vhodné porosty v podhůří, či ve zcela neobvyklých lokalitách, např. ruderaly kolem měst, intenzivně sečené louky apod. Na některých travních porostech dochází také zřejmě k deficitu živin a řídnutí porostů, nástupu společenstev nižšího vzrůstu, druhů chudých půd atd., což není špatně pro diverzitu jiných organismů, ale pro chřástala polního ztrácí tyto plochy atraktivitu jak bezpečného úkrytu a také nejsou vhodné pro hnízdění.

Zajímavé pozorování, které dokládá, že nejsou vždy zjištěni všichni volající samci je pozorování vodící samice s 10 černými kuřaty při seči na pozemku u Hartmanic dne ---, kde v obou termínech nebyl slyšen žádný samec.

Můžeme se domnívat, že se projevuje trvalý trend poklesu populace, kdy dochází v některých oblastech ke zlomovému efektu rychlého úbytku ptáků. Je pravděpodobné, že natalita mohla převýšit mortalitu ptáků, pokud hnízdily dvakrát, ve sledované oblasti to je již v posledních letech na řadě hnízdišť málo pravděpodobné. Trvajícím negativním faktorem je také skutečnost, že velmi málo zemědělců mimo VZCHÚ z důvodu administrativy a jiných více „atraktivních“ dotací je ochotných přihlásit PB dobrovolně do příslušného zemědělského dotačního titulu „chřástal polní“.

Výsledky monitoringu jsou zapsány v NDOP AOPK ČR.

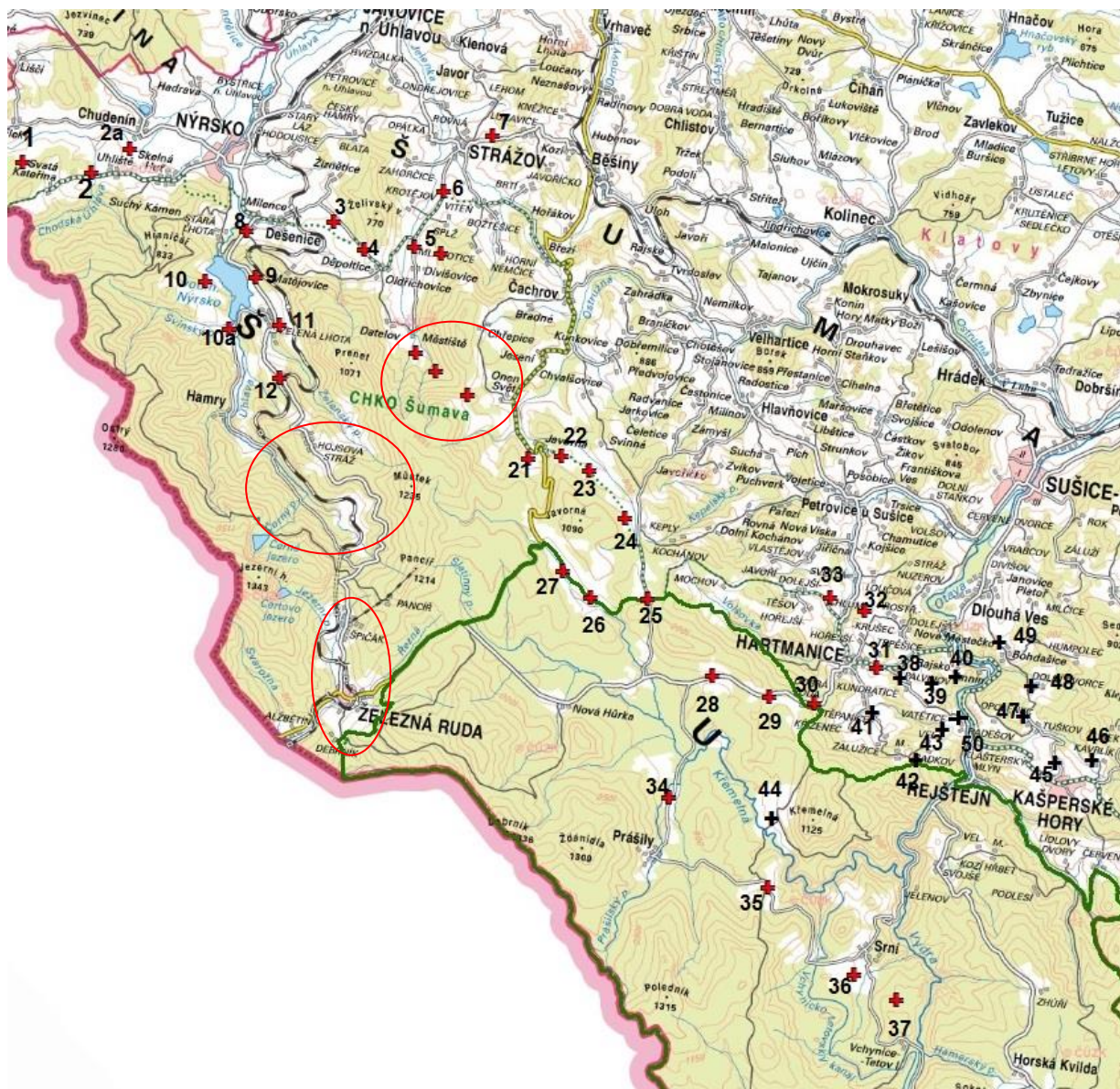
PŘÍLOHY:

Výsledky mapování I. a II. termín 2020

Pozitivní nálezy volajících samců chřástala polního 2020 + zjištěné další druhy

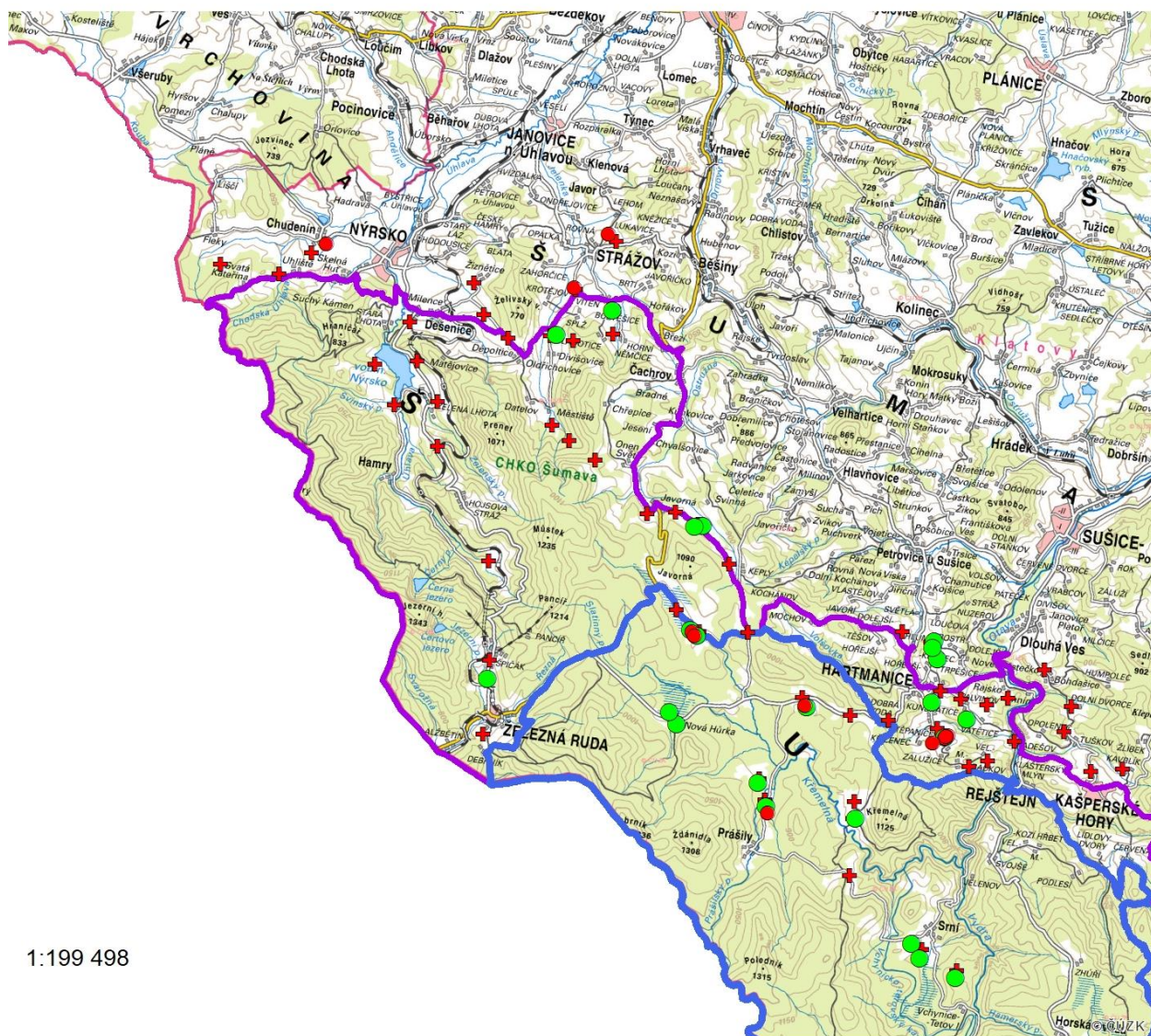
Bod	29.5.	výška	porost	Crex	ostatní dr.
2a		plus	M	1	cvrčilka zelená
6		plus	KL	1	křepelka
7		plus	KL	1	puštík obecný
26		plus	KL	2	
28		plus	L	1	
34		minus	L	1	
Kundratice 41		plus	KL,M	4	
	28. 6.				
5		plus	KL	1	
Špičák 15		plus	KL	1	cvrčilka říční, puštík
23		plus	KL	2	křepelka
26		plus	KL,M	2	
31		plus	KL	1	
32		plus	KL	3	puštík o, c zelená, křepelka
36		plus	KL,M	2	
37		plus	KL	1	
Palvínov 38		plus	KL	1	křepelka
Kundratice 41		plus	KL,M	1	
Velký Radkov 43		plus	KL	1	
Stodůlky 44		plus	KL,M	1	
Vysoké lávky		plus	L	1	
křížovatka Keply- skelná		plus	KL,M	1	
Nová Hůrka		plus	KL,L	2	bekasina
Božetěšice		plus	KL	1	

Monitorovaná oblast Šumava s mapovacími body

mapováno od 2006
mapováno od 2013
mapováno pouze 2020

2. Početnost volajících samců na celém sledovaném území I a II. termín 2020

Červené body monitoring 29. 5. -30. 5. 2020
Zelené body: monitoring 28. 6. – 29. 6. 2020